

Науковий журнал «ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ»

за участю

Žilinská univerzita v Žiline (Словакія)
Аграрен университет (Пловдив, Болгарія)
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (Польща)
Кафедри міжнародного обліку та аудиту
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпропетровськ, Україна)
Кафедри управління персоналом і соціології
Уральського державного університету шляхів сполучення (м. Єкатеринбург, Росія)
Кафедри економіки промисловості та організації виробництва
ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет» (м. Дніпропетровськ, Україна)
ФГБОУ ВПО «Дагестанський державний технічний університет» (м. Махачкала, Росія)
Полтавська державна аграрна академія (м. Полтава)
НП «Асоціація Професійних Бухгалтерів Співдружність» (НП АБС) (м. Москва, Росія)
Красноярський інститут економіки
Санкт-Петербурзької академії управління та економіки (НОУ ВПО) (м. Красноярськ, Росія)
Кафедри економіки промисловості
Національної металургійної академії України (м. Дніпропетровськ, Україна)
НОУ ВПО Інститут законодавства та управління ВПА (м. Тула, Росія)
ЧОУ ВПО «Іжевський інститут управління» (м. Іжевськ, Росія)
Інститут інтегрованих форм навчання НМетАУ (м. Дніпропетровськ, Україна)
ФГБОУ ВПО «Волгоградський державний аграрний університет» (м. Волгоград, Росія)
Інститута економіки та менеджменту
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (м. Київ, Україна)
Воскресенський інститут туризму - філіал НОУ ВПО «Російської міжнародної академії туризму»
(Росія)
Вінницький торгово-економічний інститут Київського національного торгово-економічного
університету

ОСВІТА, ЕКОНОМІКА, УПРАВЛІННЯ, ПРАВО: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Збірник матеріалів
студентської міжнародної науково-практичної конференції
30 ЛИСТОПАДА 2015 р.

Збірник матеріалів конференції розміщено у РІНЦ

Дніпропетровськ
«ФОП Дробязко С.І.»
2015

УДК 37.014+33+34](477)(082)
ББК 74.00(4Укр)я43+65(4Укр)я43+67.9(4Укр)я43
О-72

Голова організаційного комітету:

Пліскановський С. Т. д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії наук Вищої школи України, директор ВНЗ "Інститут Інтегрованих форм навчання" НМетАУ (Дніпропетровськ, Україна)

Організаційний комітет:

Brezina Ivan prof. Ing., CSc., Faculty of Economic Informatics, Department of Operations Research and Econometrics, The University of Economics in Bratislava (Bratislava, Slovakia)

Пуцько Б.М. д.е.н., професор Львівський національний Університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького

Шаталова Н. І. д.соц.н., професор, зав. кафедрою "Управління персоналом та соціологія" Уральського державного університету шляхів сполучення (Єкатеринбург, РФ)

Дробязко С.І. к.е.н., професор РАЕ, доцент кафедри економіки промисловості та організації виробництва ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет» (м. Дніпропетровськ)

Nada Vignjević-Djordjević Doctor of Economic Sciences, As. Professor Economic department, Law department State University (Novi Pazar, Serbia)

Шевченко В.М. кандидат наук з державного управління, доцент кафедри міжнародного обліку і аудиту Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля

Освіта, економіка, управління, право: проблеми та перспективи розвитку. Збірник матеріалів студентської міжнародної науково-практичної конференції 30 листопада 2015 р. – Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2015. – 42 с.

ISBN 978-617-7214-10-5

Збірник матеріалів містить тези доповідей учасників за результатами досліджень сучасних проблем економічної теорії, концепції розвитку економіки підприємства, системи фінансів, обліку, аналізу, аудиту, економічної безпеки, оподаткування і управління в Україні. Для науковців, підприємців, викладачів ВНЗ, аспірантів, студентів.

УДК 37.014+33+34](477)(082)
ББК 74.00(4Укр)я43+65(4Укр)я43+67.9(4Укр)я43

Матеріали друкуються в авторській редакції. Організаційний комітет не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах.

ISBN 978-617-7214-10-5

© Автори статей, 2015

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	4
Данилюк Т.В. ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	4
Коляда С.П., Пустовойтова А.О. ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»).....	7
Олендер О.Ю. ВАЖЛИВІСТЬ МОТИВУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ.....	11
Петіна О.М. СТРАТЕГІЯ ПРОГРЕСИВНОГО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ УКРАЇНИ.....	15
Салашенко Т.И. РЫНОК ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ПУТИ ЕЁ ОБЕСПЕЧЕНИЯ.....	19
Сорока В.Р. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МИТНІЙ СПРАВІ.....	26
СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ	31
Оксамитна Л.П., Шевченко Ю.В. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА З ДОСЛІДЖЕНЬ КУПІВЕЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В ТРЦ.....	31
Дяченко П.В., Шевченко Т.О. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ІНТЕРФЕЙСУ КОНТРОЛЮ ТА КЕРУВАННЯ ЗОВНІШНІМИ ПРИСТРОЯМИ З ГОЛОСОВИМ МЕНЮ.....	34
СЕКЦІЯ 3. ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ	38
Овчаренко І.О. ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕРСОНАЛУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ.....	38

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Данилюк Т.В.

студентка

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Кредитний ринок України сьогодні є однією з найперспективніших складових фінансового ринку і включає споживче кредитування, яке полягає в наданні вільних грошових коштів позичальникам на поточні потреби або придбання побутової техніки на основі поверненості, строковості, платності, цільового використання, забезпеченості та диференційованості. Надаючи позикові кошти, банк допомагає особі придбати товари, житло, предмети побуту, а як відомо кредитування приносить значний прибуток комерційним банкам, що в свою чергу є невід'ємною частиною економічної системи країни та становить прямий вплив на розвиток економіки. Банківська система є невід'ємним елементом розвитку всієї економічної системи і також є важливою для громадян, які користуються послугами банку: відкриття карток для отримання заробітної плати, оформлення кредитів, депозитів, кредитних карт та інших, не менш важливих операцій, які здійснює банк.

Дослідженню особливостей, проблем розвитку, правовим регулюванням процесу кредитування присвячені праці таких вчених як Савлука М.І. [4], Васюренка О.В.[1], Мороза А.М.[4], Пуховкіної М.Ф.[4] та інших.

Метою дослідження є визначення особливостей споживчого кредитування, методик надання кредитів фізичним особам, зазначення проблем, з якими стикаються банки при здійсненні споживчого кредитування та шляхи покращення умов надання кредитів банком.

Споживчий кредит – це кредит, який надається як у національній, так і в іноземній валюті фізичним особам-резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору [2].

Споживче кредитування включає кредити на придбання техніки, нерухомості, готівкові кредити на визначені цілі та кредитні картки.

На сучасному етапі комерційні банки надають споживчі кредити з урахуванням наступних вимог (умов):

1) вік позичальника має становити не менше 21 року (в разі, якщо позичальнику менше років, то використовується поручительство);

2) подання документів: паспорта та ідентифікаційного коду та з/без довідки про доходи;

3) обов'язково позичальник має бути працевлаштований, при чому краще працювати офіційно, аніж неофіційно (це впливає на рішення по кредиту);

4) обов'язково потрібно мати два стаціонарних номери телефонів (домашній та робочий номери);

5) наявність щонайменше трьох мобільних номерів (власний, близького родича та третьої особи, яка може підтвердити позичальника);

6) кредити надаються під певний відсоток, що включається в щомісячний платіж (більшість комерційних банків включає розрахунок платежу ануїтетним способом, що є не вигідним для позичальників);

7) захист товару у разі оформлення послуги страхування;

8) внесення авансу (першого внеску), що дає змогу зменшити суму кредиту;

9) відкривається поточний картковий рахунок в разі оформлення готівкового кредиту;

10) застосування дострокового погашення без штрафних санкцій.

Важливою умовою надання кредиту є оцінка кредитоспроможності позичальника. Так, більшість вітчизняних банків запозичили практику з-за кордону щодо скорингової системи. Є певні критерії відповідно до яких присвоюється кількість балів. Такими критеріями є: вік, строк проживання на одному місці, професія, наявність у банку рахунків, нерухомості, робота в державних чи приватних установах, стаж роботи.

Станом на липень 2012-2014 років спостерігається позитивна динаміка щодо надання кредитів домашнім господарствам [6], (табл. 1).

Таблиця 1

Кредити, надані домашнім господарствам за цільовим значенням станом на липень 2012-2015 років

(млн. грн., %)

Цілі кредиту	2012	2013	2014	2015	Відхилення звітнього періоду порівняно з					
					2012		2013		2014	
					млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Споживчі кредити	122716	131504	136996	130880	8164	6,7	-624	-0,5	-6116	-4,5
Кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	62799	54715	63151	68252	5453	8,7	13537	24,7	5101	8,1
Інші кредити	4246	4566	4505	4191	-55	-1,3	-375	-8,2	-314	-7,0
Всього	189761	190785	204652	203323	13562	7,1	12538	6,6	-1329	-0,6

Так, як свідчать дані НБУ в липні 2012-2013 року було надано кредитів на суму 189761 млн. грн. та 190785 млн. грн. відповідно, що в порівнянні з липнем 2015 року є більшим на 13562 млн. грн. (у 2012 році), або на 7,1% та на 12538 млн. грн. (у 2013 році), або на 6,6%. А в 2014 році кредити, надані домашнім господарствам становили 204652 млн. грн., що є меншим на 1329 млн. грн., або на 0,6% в порівнянні з 2015 роком. Це свідчить про те, що населення має брак коштів і потребує додаткових ресурсів для придбання товарів або ж використання коштів на певні цілі (лікування, навчання і на

інші потреби). Найбільшу частку займають споживчі кредити, які протягом липня 2012-2015 років відповідно становили 64,7%, 68,9%, 66,9% та 64,4%. Але слід зазначити, що в 2013 та в 2014 році споживче кредитування зменшилося відповідно на 624 млн. грн. (або на 0,5%) та на 6116 млн. грн. (або на 4,5%), що пов'язано з високими відсотками. Велика кількість населення вважає, що краще накопичити відповідну суму коштів, аніж сплачувати ще й відсотки по кредиту. Немалу частку й займають кредити на нерухомість, які протягом липня 2012-2015 років становили відповідно 33,1%, 28,7%, 30,9% та 33,6%.

Лідерами на ринку споживчого кредитування на сьогодні є КБ “Приватбанк”, ПАТ “Укрсоцбанк”, КБ “Укрсиббанк” та КБ “ОТП Банк”. Але незважаючи на успіх даних банків, в сфері споживчого кредитування є певні проблеми:

- великі відсотки за наданими кредитами;
- недовіра до комерційних банків з боку населення;
- нестача коштів для надання їх в тимчасове користування позичальникам;
- несвоєчасна або взагалі несплата платежів по кредитах.

Для подолання вищезгаданих проблем потрібно:

- відновити довіру громадян шляхом проведення ефективного маркетингу;
- систематично виплачувати відсотки по депозитам, тоді буде існувати думка у населення, що можна вкладати кошти в даний банк;
- поповнення капіталу для надання коштів позичальникам шляхом оформлення вкладів фізичних та юридичних осіб, збільшення залишків на поточних рахунках клієнтів, залучення коштів від інших банків;
- дотримання економічних нормативів, встановлених Національним банком України [5].

На банківську систему впливає й економіка в цілому, тому потрібно враховувати наступні аспекти:

- облікова ставка Національного банку України: її збільшення призводить до подорожчання відсотків по кредитах, тому важливим є те, щоб облікова ставка залишалася на сталому рівні;
- коливання валютного курсу, оскільки, якщо кредит взято в іноземній валюті, то це також впливає на ціну кредиту;
- коригування інфляції впливає на кредит наступним чином: якщо ціни підвищуються на товари, то й відповідно підвищуються відсотки по кредитах;
- покращення механізму надання кредитів Національним банком України комерційним банкам шляхом рефінансування або отримання кредитів на міжбанківському ринку, оскільки в разі нестачі кредитних коштів банк звертається до регулятора; це забезпечує ліквідність банку та подальше кредитування.

Таким чином, ринок споживчого кредитування є досить розвиненим в Україні, але має певні проблеми. Менеджери банку повинні систематично здійснювати внутрішній аудит всіх операцій банку, зокрема кредитних, дотримуватися економічних нормативів діяльності банку для того, щоб потім Національний банк України не ввів тимчасову адміністрацію, що в подальшому веде до банкрутства (віднесення банку до неплатоспроможного). Регулювання повинно здійснюватися не лише на внутрішньому рівні, а й на зовнішньому, має здійснюватися коригування грошової маси, ставок інфляції, облікової ставки, здійснюватися нагляд за наданням кредитів рефінансування і інші.

Література:

1. Васюренко О. В. Банківські операції.: навч. посіб. – 6-те вид., перероб. і доп./ Васюренко О. В. — К.: Знання, 2008. — 318 с. — (Вища освіта XXI століття).
2. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа: підручник/ Вовчак О. Д., Руцишин Н. М. — К., 2008. — 564 с.
3. Полагнин Д. Д. Банківська система [Текст]: навч. посіб./ Д. Д. Полагнин, М.П. Федишин, А.Г. Олексин. – 2-ге вид., доповн. і випр. – Чернівці: БДФЕУ, 2015. – 380 с.
4. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник. — 3-тє вид., перероб. і доп. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. — К.: КНЕУ, 2002. — 598 с.
5. Положення “Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні”// Постанова Правління НБУ від 28.08.2001 року №368 із змінами та доповненнями.
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

Коляда С. П.

д.е.н., доцент

Пустовойтова А. О.

студент

*Університет митної справи та фінансів, Інститут «Митна академія»,
м. Дніпропетровськ*

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

Сьогодні більшість підприємств прагнуть вийти на міжнародний ринок. Але для здійснення зовнішньоекономічної діяльності (далі - ЗЕД) треба ефективно управляти організацією, а саме у сфері передбачення перспектив та тенденцій розвитку ринку, тобто планування загальноекономічної стратегії.

Стратегія ЗЕД підприємства є однією зі складових загальної стратегії та являє собою план розвитку організації стосовно діяльності пов'язаної з виходом на зовнішній ринок, завоюванням бажаної частки ринку, розширення та підтримання своїх позицій. А також - комплекс управлінських

рішень, які звужують всю множину можливих зовнішньоекономічних дій підприємства до сукупності найбільш ефективних з точки зору довгострокових цілей сформульованих у загальній стратегії. При формуванні такого комплексу рішень мають враховуватися можливі дії та протидії інших учасників ринку.

Стратегія ЗЕД невід'ємно входить до групи функціональних стратегій, що підтверджується дослідженнями Кириченко О.А. [1, с. 116]. Саме тому, зовнішньоекономічна стратегія повинна розглядатись як функціональна стратегія, яка за ієрархією пов'язана із конкурентною, ресурсною, товарною та іншими стратегіями підприємства [2, с. 20]. Стратегія - ключовий елемент концепції розвитку фірми в умовах інтернаціоналізації діяльності [3, с. 271].

Формування та реалізація стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства здійснюється на основі принципів стратегічного планування, що ґрунтуються на системному підході. Розвиток стратегії ЗЕД підприємства повинен ґрунтуватися на ключових принципах, що спираються на висновки про умови стійкого розвитку підприємства [4, с. 29], а саме:

- принцип розвитку (система формування стратегії повинна бути орієнтована на прийняття рішень, що забезпечують розвиток підприємства, зокрема кількісне та якісне нарощування потенціалу);
- принцип залежності від зовнішнього середовища (остатнє визначає стратегічну модель поведінки фірми);
- принцип адекватності (відповідна реакція на зовнішні зміни);
- принцип зворотного зв'язку із зовнішнім середовищем (для формування й ефективної реалізації стратегії необхідно сформулювати контур зворотного зв'язку із зовнішнім середовищем, що забезпечує генерування й інтерпретацію інформації про зовнішні та внутрішні імпульси).

Процес формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства поділяють на такі етапи:

1. Вивчення, аналіз та прогнозування змінних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.
2. Формування місії, цілей та критеріїв розвитку ЗЕД підприємства.
3. Планування розвитку ЗЕД.

Планування є невід'ємною складовою частиною та основною функцією менеджменту зовнішньоекономічної діяльності. Доцільний підхід до процесу планування створює всі умови для ефективної діяльності суб'єкта як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [5, с. 8].

Проаналізуємо зовнішньоекономічну стратегію на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк». Банк використовує сучасні підходи до розробки стратегії розвитку, що ґрунтуються на використанні фундаментальних положень стратегічного планування та банківського менеджменту.

Основним напрямком ринкової діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» є розробка такої стратегії зовнішньоекономічної діяльності, котра сприятиме вирівнюванню доходів банку на основі міжнародної диверсифікації та зниженню витрат у результаті розширення транскордонної діяльності. До

того ж, географічна диверсифікація діяльності банку знизить його залежність від національного ринку та сприятиме зменшенню рівня фінансових ризиків.

Головною характеристикою зовнішньоекономічної стратегії є її спрямованість на середньо- та довгострокову перспективу розвитку міжнародної діяльності ПАТ КБ «Приватбанк», а не на покращення фінансових результатів в короткостроковій перспективі. Механізм формування такої стратегії розвитку ПАТ КБ «Приватбанк» та її етапи представлені на рис. 1:

Рис. 1. Етапи формування зовнішньоекономічної стратегії розвитку ПАТ КБ «Приватбанк»

Аналізуючи зовнішньоекономічну діяльність ПАТ КБ «Приватбанк» стратегії виходу банку на закордонний ринок можна об'єднати в основні групи:

1. Стратегії створення за кордоном власних представництв та філій банку та можливе створення дочірнього банку.

2. Стратегії придбання вже діючих закордонних банків аж до встановлення повного контролю за їх діяльністю.

Вищезазначені стратегії мають свої переваги та недоліки. Вибір тієї чи іншої з них залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» на закордонному ринку.

Основною перевагою першої стратегії є початкове встановлення повного контролю за діяльністю закордонного підрозділу, а недоліком - значні витрати на створення та залучення місцевих клієнтів.

Перевагою другої стратегії є те, що ПАТ КБ «Приватбанк» здобуває вже налагоджену систему банківської діяльності та відносин з місцевими клієнтами. Він матиме доступ до місцевих фінансових ринків і йому не треба турбуватися про пошук приміщення, персонал та отримання дозволів місцевих державних органів на ведення діяльності. Недолік цієї стратегії, як правило, - відсутність початкового повного контролю за діяльністю іноземного підрозділу.

ПАТ КБ «Приватбанк» є головним ощадним банком країни, який зосередив третину вкладів населення, а отже у своєму роді є системно важливим для фінансової системи країни. Тому від формування ефективної стратегії залежать долі багатьох депозитів, що останнім часом є досить складно та ризиковано, враховуючи складну ситуацію у країні та світі в цілому.

Враховуючи попередньо викладену інформацію можна запропонувати наступні пропозиції щодо вдосконалення процесу формування зовнішньоекономічної стратегії розвитку ПАТ КБ «Приватбанк» [6, с. 85]:

1. Достовірний та обґрунтований прогноз макроекономічного розвитку.
2. Поєднання стратегічних цілей зовнішньої політики з основними принципами та цілями його бюджетної політики.
3. Оцінка та врахування валютних ризиків.
4. Узгодженість зовнішньої політики з ціновою політикою.
5. Розробка методичних рекомендації на випадок виникнення непередбачених обставин при виході на зовнішній ринок.

При виході на міжнародний фінансовий ринок менеджмент ПАТ КБ «Приватбанк» розглядає ряд конкретних зовнішніх факторів, які відіграють суттєву роль у формуванні стратегії і подальшій діяльності банку на ньому. Серед них основну увагу приділяють культурним, політичним, соціальним і економічним факторам.

Отже, зовнішньоекономічна стратегія являє собою ефективний план керівництва зовнішньоекономічною діяльністю, що включає її перспективне планування та прогнозування. На рівні підприємства таке планування є управлінським процесом створення та підтримки стратегічної відповідності між цілями підприємства в ЗЕД, його потенціалом та можливостями, що спирається на програму діяльності підприємства із забезпечення його економічного росту.

Література:

1. Кириченко О.А. Сучасна система управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств / О.А. Кириченко, К.Г. Ваганов // Механізм регулювання економіки. – 2009. – №1. – С. 115-126.
2. Баула О.В. Особливості формування стратегія зовнішньоекономічної діяльності підприємства в сучасному глобалізаційному просторі / О.В. Баула, А.В. Сачук // Матеріали за ІХ-а міжнародна научна пратична конференція «Настоящи

- изследования и развитие - 2013». – Том 7. Икономики : София, «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2013. – С. 64-68
3. Шмаленко Я.В. Формування зовнішньоекономічної стратегії підприємства / Я.В. Шмаленко // Держава та регіони. – 2008. – №3. – С. 275.
 4. Джусов О.А. Стратегічні альтернативи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О.А. Джусов, А.Д. Прокоф'єва // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. – 2014. – Т. 22, вип. 3. – С. 24-31.
 5. Агафоненко О.Ю. Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства / О.Ю. Агафоненко, Н.Ю. Скрипник // Кримський економічний вісник. – 2014. – № 2. – С. 8-10.
 6. Дудченко В.Ю. Механізм стратегічного планування у комерційному банку при виході на зовнішній ринок / В.Ю. Дудченко // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 5. – С. 83-87.

Олендер О.Ю.

студентка

Київський національний торговельно-економічний університет

ВАЖЛИВІСТЬ МОТИВУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ

На сьогоднішній день існує величезна кількість фірм, що випускають однорідну продукцію. Між ними існує жорстока конкуренція. І випуск якісної, недорогої, конкурентоспроможної продукції та послуг - головне завдання будь-якої фірми в будь-якій країні. У результаті реалізації функції організації формуються «матеріальна» і «соціальна» структури, які повинні забезпечити досягнення сформульованих цілей організації. Однак на відміну від матеріальної структури, для того, щоб почали працювати люди, потрібне їхнє бажання робити те, що необхідно для досягнення цілей організації.

Тема дослідження важливості мотивування працівників організації актуальна і цікава тим, що вона відносно недавно отримала свій розвиток, тому що в попередні десятиліття українські підприємства приділяли недостатньо уваги організації мотивуючого середовища, а керівники не вміли або не знали як правильно використовувати мотивуючі чинники для підвищення самовіддачі працівників.

Аналізуючи літературу, можна дійти висновку про наявність багатьох підходів до трактування мотивації та відповідних їм технологій впровадження засобів підвищення зацікавленості працівників підприємства у результатах своєї роботи. О. Сирота, В. Янік висвітлювали систему мотивації праці персоналу з погляду сукупності взаємопов'язаних заходів, які стимулюють окремого працівника або трудовий колектив у цілому для досягнення коротко- та довгострокових цілей діяльності підприємства [1, с. 56]. Л. Червінська, В. Шинкаренко, О. Криворучко, Г. Гоголь досліджували мотивацію праці та її вплив на результати діяльності. [3, с. 106].

Державні, приватні та корпоративні підприємства на практиці відчули, що розвиток і успіх ринкових відносин неможливий без інтеграції в пошуках

нових сучасних форм мотивації і стимулювання праці. У той же час, деякі мотиваційні аспекти управління персоналом компаній і фірм з інших розвинених країн світу, можуть бути з успіхом перенесені на український ґрунт.

У сучасних умовах швидкої зміни ринкового середовища саме персонал часто стає вирішальним фактором, який і забезпечує підприємству успішне, довготривале функціонування та гарну репутацію. Сьогодні керівництво багатьох підприємств стикається з проблемами неефективного використання різних видів ресурсів, що є наслідком зниження продуктивності праці персоналу, зменшення рівня його відповідальності та зацікавленості в результатах своєї діяльності. На сучасному етапі розвитку економіки надзвичайно важливим стає творче, продуктивне, інтелектуальне ставлення працівника, спрямоване на досягнення високих показників діяльності підприємства. Керівники вважають за краще робити ставку на персонал і всіма силами прагнуть створити працездатні та мотивовані команди однодумців. Такий порядок управління діловою активністю персоналу передбачає створення системи морально-матеріального стимулювання та кар'єрного зростання співробітників [6, с. 130].

Призначення мотивації праці – змусити людину працювати краще, відповідальніше ставитися до своїх обов'язків, докладати до виконання роботи більше зусиль. Тому мотивація праці персоналу, створення умов для його зацікавленості в результатах діяльності підприємства стають головними завданнями підприємства.

Висока мотивація персоналу - це найважливіша умова успіху організації. Жодна компанія не може досягти успіху без настрою працівників на роботу з високою віддачею, без високого рівня прихильності персоналу, без зацікавленості членів організації в кінцевих результатах і без їхнього прагнення внести свій внесок у досягнення поставлених цілей. Саме тому такий високий інтерес керівників і дослідників, що займаються управлінням, до вивчення причин, які змушують людей працювати з повною віддачею сил в інтересах організації. І хоча не можна стверджувати, що робітники результати і робочу поведінку працівників визначають тільки лише їх мотивацією, все ж значення мотивації дуже велике.

Завдання керівника успішного підприємства полягає в тому, щоб мотиваційні цілі кожного з працівників у великій мірі співпадали з інтересами фірми і вели в кінцевому результаті до успіху підприємства. Добре спланована система мотивації дозволяє суттєво підвищувати ефективність роботи персоналу, збільшувати об'єми продажу, покращувати виробничий процес та обслуговування клієнтів, без особливо великих матеріальних затрат з боку компанії. Адже, коли працівник виконує свої посадові обов'язки із задоволенням і його цілі саморозвитку включають розвиток підприємства загалом, його коефіцієнт корисної дії зростає в декілька разів. Натомість відсутність мотивації, як правило, веде до втрати підприємством цінних працівників і в критичних випадках може спричинити взагалі його зупинку.

Крім того невдоволені працівники є ідеальним джерелом поширення негативної інформації про компанію, а це у свою чергу завдає вже прямої шкоди діловій репутації, поновити яку досить важко.

Для пояснення різниці між добре промотивованим працівником і немотивованим варто згадати притчу, в якій йшлося про трьох будівничих храму. Коли в одного з них запитали, чим він займається, той відповів, що переносить важке каміння. Другий сказав, що заробляє на хліб для своїх дітей, а третій відповів, що будує прекрасний храм. Останнього будівничого можна вважати прикладом добре промотивованого працівника. А перших двох – погано або недостатньо промотивованими [7, с. 53].

У невеликих і середніх фірмах питаннями підбору та мотивації персоналу переважно займається сам керівник або його помічник. На відносини з працівниками часто переноситься стара радянська авторитарна модель управління, коли керівництво відмежовується від персоналу і зводить свої стосунки з працівниками до виплати зарплати за виконання певних функцій. До цього додається український варіант раннього капіталізму, який полягає в тому, щоб отримати від працівника найбільш можливу вигоду, не вклавши в нього нічого. Відповідно персонал втрачає бажання викладатися, а виконує роботи рівно на стільки, на скільки від них цього вимагає керівництво і не загрожуватимуть штрафні санкції. Такий підхід навряд чи вестиме до покращення роботи підприємства. Єдиним важелем впливу на хорошого спеціаліста при такій системі управління є тільки підвищення заробітної платні. Проте і це не завжди рятує від втрати цінного працівника. Для прикладу, в одному з банків плінність кадрів становить більше 30 %. Причина такої ситуації полягає у зневажливому і грубому поводженні керівництва з персоналом, тому людей не втримують навіть високі зарплати.

Умовно мотивацію працівників можна поділити на два види – фінансову і нефінансову (непряму). Дуже важливо визначити вже при прийомі працівника на роботу, який з видів мотивації для нього пріоритетніший. Таку інформацію менеджер з персоналу чи інша відповідальна особа повинна отримати під час співбесіди з потенційним працівником. Якщо кандидата цікавить тільки можливість заробляти, то основною для нього є фінансова мотивація. Якщо ж кандидата більше цікавлять інші моменти такі, як престиж, стабільність, соціальний захист, доступ до певних привілеїв чи переваг, можливість навчатися, то основною для них є нефінансова мотивація. Однозначно, що від працівника, якого цікавить тільки фінансова складова мотивації слід очікувати меншої лояльності до компанії ніж від працівника, якого цікавлять не тільки гроші. В обох випадках доцільно розвивати ті нефінансові види мотивації, які є найбільш цікавими для працівника [8, с. 114].

Фінансова мотивація включає:

- заробітну платню;
- регулярні грошові премії з нагоди певних подій (ювілей фірми, різноманітні державні та релігійні свята);

- нерегулярні грошові премії з нагоди певних подій в житті працівника (ювілей, народження дитини, певні досягнення у роботі);
 - інші грошові виплати (відсотки від підписаних контрактів, гонорари)
- [9, с. 67].

Не менш важливою є нефінансова (непряма) мотивація. На думку багатьох бізнесменів та спеціалістів з управління цей вид мотивації важливіший для успішного розвитку бізнесу за фінансову мотивацію.

До видів непрямой мотивації належать:

- мотиваційні подарунки;
- мотиваційні навчання;
- спільні корпоративні святкування;
- соціальний пакет;
- відкритість і постійний діалог керівництва з персоналом;
- інші види мотивації [10, с. 61].

Радянській моделі управління були притаманні відносини, коли все вирішував тільки керівник, а працівник мав лише виконувати його доручення, не висловлюючи своїх ідей. Саме з тих часів походить вислів про покарання за ініціативу. В успішному сучасному бізнесі така форма відносин є неприйнятною. Керівник повинен не тільки ставити чіткі завдання своїм підлеглим, але й вміти використовувати їх креативний потенціал для розвитку компаній, орієнтуватися у поточних потребах і побажаннях працівників, щоб правильно будувати мотиваційну систему на підприємстві.

Аналізуючи інформацію з цього питання можна зробити висновок, що кожне підприємство має свободу вибору засобів мотивації, базуючись на досвіді інших компаній, розробляючи власні ідеї або беручи за основу праці класиків. Незмінним лишається основне призначення мотивації – змусити людину працювати краще, відповідальніше ставитися до своїх обов'язків, докладати до виконання роботи більше зусиль. Саме в цьому і полягає, на мою думку, зв'язок мотивації з ефективністю праці персоналу. Доведено, що підвищення ефективності праці залежить від соціально-економічних показників, які пов'язані із кваліфікацією й освітою виконавців, умовами праці, застосуванням оптимальних режимів праці і відпочинку, психологічним кліматом у колективі, його згуртованістю і внутрішньокolleктивними стосунками.

Література:

1. Абаєва Є. Н. Оптимізація системи мотивації працівників промислового підприємства / Є. Н. Абаєва // Науковий вісник ДГМА. – 2009. – № 2. – 197 с.
2. Бойко Е. В., Желябин В. А., Беличенко А. Г. Мотивація персонала. — Запорозжє: Изд-во ЗГИА, 2004. — 310 с.
3. Гурова К. Д. Формування системи мотивації персоналу підприємства в умовах глобалізації / К. Д. Гурова // Бізнес-інформ. – 2010. – 205 с.
4. Дуда С. Т. Мотивація та результативність праці персоналу підприємства: їх сутність та взаємозв'язок / С. Т. Дуда // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – 193 с.

5. Журавлев П. В., Одегов Ю. Г., Волгин Н. А. Управление человеческими ресурсами: опыт индустриально-развитых стран. — М.: Экзамен, 2012. - 448 с.
6. Завіновська Г. Т. Економіка праці: начальний посібник / Г. Т. Завіновська. — К.: КНЕУ, 2010. — 300 с.
7. Занюк С. С. Психологія мотивації: Навч. посіб. — К.: Либідь, 2002. — 304 с.
8. Іванченко Г. В. Особливості використання нематеріальних стимулів на вітчизняних підприємствах / Г. В. Іванченко // Економіст. — 2010. — № 3. — 223 с.
9. Колот А. М. Мотивація персоналу: підручник / А. М. Колот.—К.: КНЕУ, 2002.—337 с.

Петіна О. М.

аспірант

Кіровоградський національний технічний університет, м. Кіровоград

СТРАТЕГІЯ ПРОГРЕСИВНОГО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Ключова особливість інноваційної економіки, на етапі становлення якої наразі перебуває Україна, полягає в тому, що вона будується з людини як носія компетенцій, творчої та ділової енергії. Саме якість людського капіталу визначає успіх побудови економіки знань. І державним пріоритетом має стати розвиток людини та формування умов для її самореалізації, а основним адресатом даного підходу – молодь, чий потенціал інноваційного розвитку здатний здійснити значні перетворення, забезпечити бурхливе економічне зростання, якісно змінити рівень життя в країні. Як стверджує Н. П. Шараров: «Молодь – це не тільки найактивніша і найдинамічніша частина будь-якого суспільства, об'єктивно вона є його майбутнім, так як саме їй незабаром належить вирішальним чином визначити долю країни» [1, с. 282]. Тому, державна самостійність України залежить від активності молоді в усіх сферах діяльності, а особливо у праці та творчому пізнанні правильного вибору життєвих орієнтацій, формуванні високих моральних цінностей [2, с. 165]. Інноваційний потенціал молоді це, по суті, ключовий фактор майбутнього успіху країни. А реалізація стратегії прогресивного розвитку інноваційного потенціалу молоді (ІПМ) є необхідною умовою досягнення якісного економічного зростання, науково-технічного прогресу і високої конкурентоспроможності країни.

Процес розвитку інноваційного потенціалу молоді повинен носити не спонтанний, а цілеспрямований характер згідно пріоритетним напрямкам наукових досліджень та інноваційної діяльності в Україні. Питання стратегії розвитку – це завжди питання радикальних змін. Безперервний процес пошуку перспективних ідей і напрямків створює необхідну базу для здійснення оптимального вибору.

Ідея розробки стратегії розвитку ІПМ продиктована необхідністю підвищення творчої активності та самореалізації молоді, її залучення в економічну та інноваційну діяльність країни. Адже від цього багато в чому залежить те, якими конкурентними перевагами буде володіти держава завтра,

чи буде вона привабливою для життя і самореалізації творчого та інтелектуального потенціалу молодих людей. Стратегія покликана вирішувати проблеми, направляти їх у русло цивілізованої взаємодії, діалогу суспільства та молоді.

Стратегію розвитку ІПМ визначаємо як систему управлінських, організаційних та інноваційних рішень, спрямованих на реалізацію поставлених завдань, яка передбачає формування і формалізацію пакету конкретних заходів, що дозволяють в перспективі змінити ситуацію в розвитку інноваційного потенціалу молоді, що фактично означає розробку тактичних завдань, що забезпечують стратегічні інноваційні цілі. Це узагальнююча модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей на основі обраних критеріїв (показників).

Метою стратегії є розвиток творчого потенціалу, професійної активності молоді у сфері інноваційної діяльності, як необхідних умов довгострокового соціально-економічного розвитку і створення кадрового потенціалу інноваційної економіки України.

У процесі розробки стратегії необхідно забезпечити поєднання інтересів та узгодження рішень стратегічного, науково-технічного, фінансового, виробничого та маркетингового управління.

На нашу думку, стратегія розвитку ІПМ визначається залежно від рівня розвитку ІПМ, на якому знаходиться держава. При проведенні досліджень, авторами було запропоновано три можливі варіанти інноваційних рівнів і позначено три різні стратегії, які визначають напрями подальшого інноваційного розвитку молоді (рис. 1).

Формування і розвиток ІПМ має охоплювати стратегічні та оперативні аспекти. Іншими словами, держава має бути, з одного боку, націлена на створення інновацій і оперативне залучення до цього процесу молоді, які забезпечуватимуть збереження і зміцнення її позицій на міжнародній арені в тривалій перспективі, а з іншого - на систематичну і цілеспрямовану діяльність щодо вдосконалення існуючих технологій, прийомів і способів роботи з молоддю.

Можна виділити п'ять найважливіших сфер життя, які за допомогою правильних заходів можуть дати поштовх розвитку потенціалу молоді: навчання, робота, збереження здоров'я, створення сім'ї та здійснення цивільних прав та обов'язків. Ухвалення правильних рішень щодо цих сфер забезпечить розвиток, збереження і належне використання ІПМ.

Так, *головними напрямками реалізації заходів у межах стратегії* є розширення можливостей розвитку ІПМ за рахунок: полегшення доступу до послуг у галузі освіти та охорони здоров'я, підвищення їх якості; через допомогу на початку трудового життя і надання молодим людям можливості висловити свою думку; включення молоді в процес самореалізації у трудових відносинах; формування здорового способу життя молоді; реалізації заходів щодо забезпечення житлом молодих сімей та молодих спеціалістів; стимулювання пошуку нових ідей щодо вирішення актуальних проблем

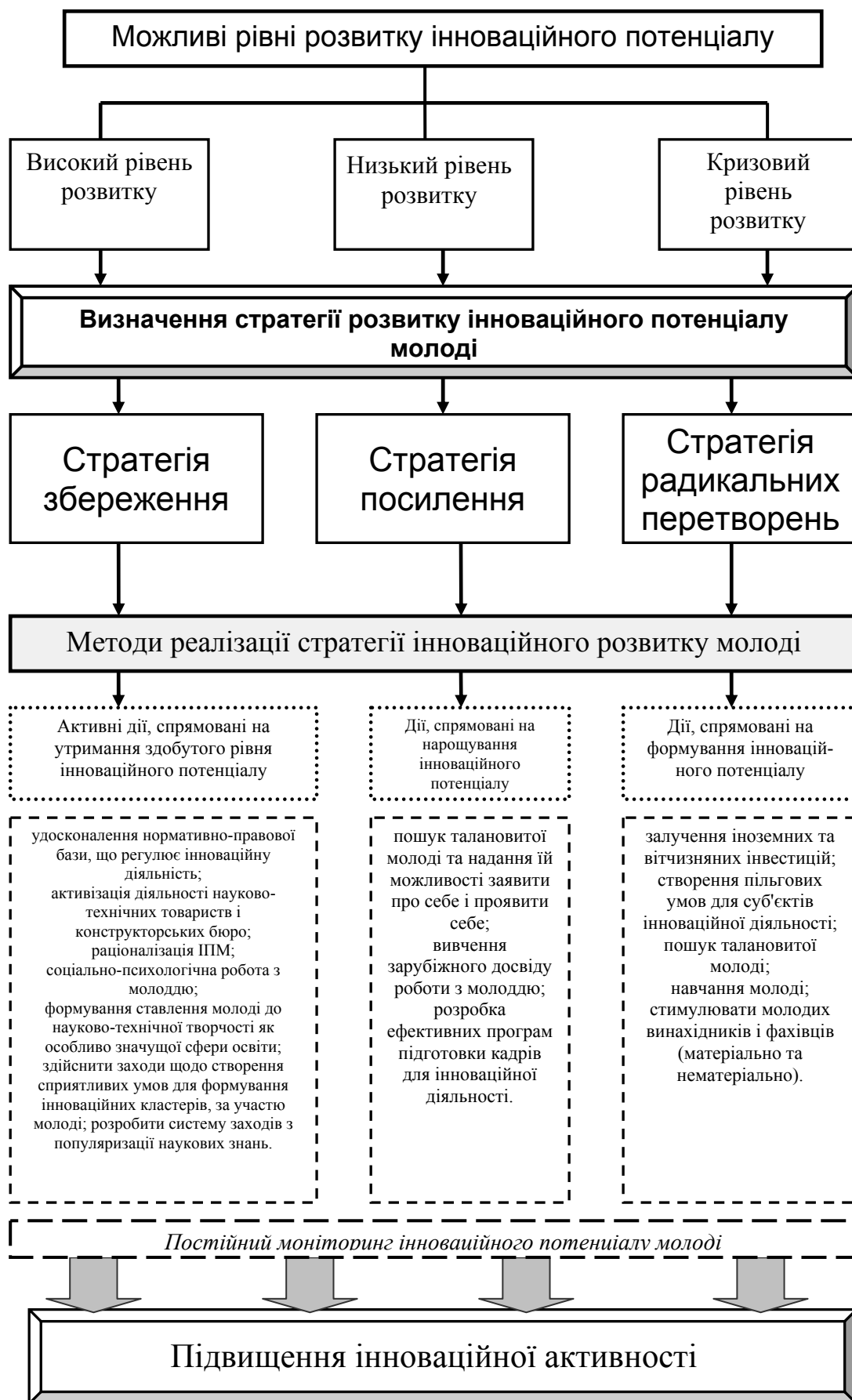

Рис. 1. Технологія вибору стратегії розвитку інноваційного потенціалу молоді

сучасності; активного включення молоді в інноваційно-дослідницьку діяльність; запуску ефективно діючих «соціальних ліфтів» для найбільш обдарованої частини молоді, здатної сформуванати кадрове ядро інноваційної економіки; підвищення мотивації молоді до прояву творчої активності.

Отже, стратегія розвитку ПІМ України має враховувати вимоги глобальної економіки, і передусім досягнення випереджального накопичення наукового потенціалу, панування у світі інформаційних технологій. Для досягнення успіху при реалізації такої стратегії необхідна нова управлінська ідеологія розвитку суспільства. Суспільство має усвідомити необхідність участі підприємців, науковців, освітян, винахідників і держави у розбудові в країні

цивілізованого ринку шляхом активного сприяння перетворенню результатів інтелектуальної творчості в конкурентоспроможну продукцію та послуги. І тільки спираючись на пріоритети інноваційних структур випереджального і потужного духовно-інтелектуального потенціалу (систем національної науки, освіти, культури, економіки) як стратегічних чинників реалізації української національної ідеї, а також використовуючи активізацію творчих зусиль народу, насамперед вітчизняної еліти в генеруванні інтелектуальної власності, Україна спроможна вибудувати концепцію власного розвитку [3, с. 15].

Оцінка ефективності реалізації стратегії повинна проводитися незалежними експертами з використанням індикаторів, які кореспондуються з цілями і завданнями стратегії: кількість програм та заходів підтримки творчого потенціалу молоді, число їх учасників (динаміка по роках); кількість підготовлених і реалізованих ініціативних молодіжних проєктів; кількість виграних грантів та інших конкурсних програм підтримки молодіжних наукових досліджень та інноваційної діяльності молоді, загальні та середні обсяги їх фінансування; кількість молодіжних науково-технічних проєктів і винаходів, показники участі молодих інноваторів у виставках; кількість інноваційних проєктів, створених за участю молоді.

Разом з тим, на думку автора, реалізація ефективної стратегії розвитку ПІМ неможлива без оптимального державного втручання за допомогою створення необхідних умов для активізації інноваційної діяльності.

Література:

1. Шарапов Н. П. Влияние внешних факторов на студенчество как на социокультурную общность // Наука и общество: проблемы современных исследований. – Омск: ОмГА, 2011. – 348 с.
2. Вачевський М. В. Соціально-економічні проблеми науково-технічної творчості: теорія, практика. Львів : Каменяр, 2001. – 206 с.
3. Вовканич С. Й., Риндзак О. Т. Активізація наукової діяльності молоді в системі інноваційного розвитку. – Львів : ІРД НАН України, 2006. – 186 с.

Салашенко Т. И.

кандидат экономических наук

*Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития
НАН Украины, г. Харьков*

РЫНОК ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ПУТИ ЕЁ ОБЕСПЕЧЕНИЯ

В настоящее время украинская экономика находится в стадии рецессии, в качестве причин которой можно выделить:

1) недостаточность добычи ни одного из глобально значимых видов топливно-энергетических ресурсов (ТЭР) для удовлетворения внутренних потребностей национального хозяйства, что обуславливает её импортную зависимость;

2) низкую эффективность энергопотребления, как в секторах преобразования энергии, так и в сфере конечного её потребления, что приводит к высокой интенсивности энергопотребления на единицу ВВП;

3) высокую интенсивность выбросов вредных веществ и несоответствие энергетических систем постоянно ужесточающимся требованиям к охране окружающей среды.

Единственной сильной стороной энергетической безопасности Украины, по утверждению Института энергии XXI века США, который проводит ежегодную оценку Международного индекса рисков энергетической безопасности, является широкая диверсификация источников производства электроэнергии [1]. Однако, можно ли говорить об энергетической безопасности Украины сферы электроэнергетики в целом?

Целью данной статьи является определение основных проблем энергетической безопасности Украины в сфере электроэнергетики и предложения приоритетных направлений их решения.

Оценка энергетической безопасности должна выступать в качестве активного инструмента выявления и расшивки «узких мест» в энергетической политике государства. Поэтому, по убеждению автора статьи, проводить оценку энергетическую безопасность по агрегированному топливно-энергетическому балансу нецелесообразно. Наиболее действенной видится методика анализа энергетической безопасности по источникам энергообеспечения, среди которых предлагается выделять: нефть, нефтепродукты, природный газ, уголь, электроэнергию и тепловую энергию. В данной статье акцент сделан на сферу электроэнергетики, включая все звенья энергетической цепи: обеспечения первичными топливно-энергетическими ресурсами → производство → распределение → потреблении электроэнергии.

Далее представлен анализ основных индикаторов, которые раскрывают ключевые тенденции энергетической безопасности Украины на рынке электроэнергии.

1. Энергетическая зависимость от импорта первичных ТЭР для производства электроэнергии. Хотя Украина и способна покрывать свои потребности в электроэнергии, однако первоначальным звеном их обеспечения выступают зачастую импортированные первичные ТЭР. В связи с этим представляется целесообразным расчет средневзвешенного индекса энергетической зависимости от импорта первичных ТЭР (газа и угля) для производства электроэнергии ТЭС и ТЭЦ. Так, по данным топливно-энергетического баланса Украины за 2013 г. энергетическая зависимость от импорта угля составила 11 %, а природного газа — 62 %. Учитывая их объемы в теплоэлектрогенерации, энергетическая зависимость от импорта ТЭР для производства электроэнергии находится на уровне 22 %.

Энергетическая зависимость от импорта ТВС для АЭС Украины оценивается в 100 %, поскольку в Украине нет собственного производства по фабрикации ядерного топлива.

2. Диверсификацию производства электроэнергии можно определить по структуре производственных мощностей и по объему производства разными типами электростанций (рис. 1).

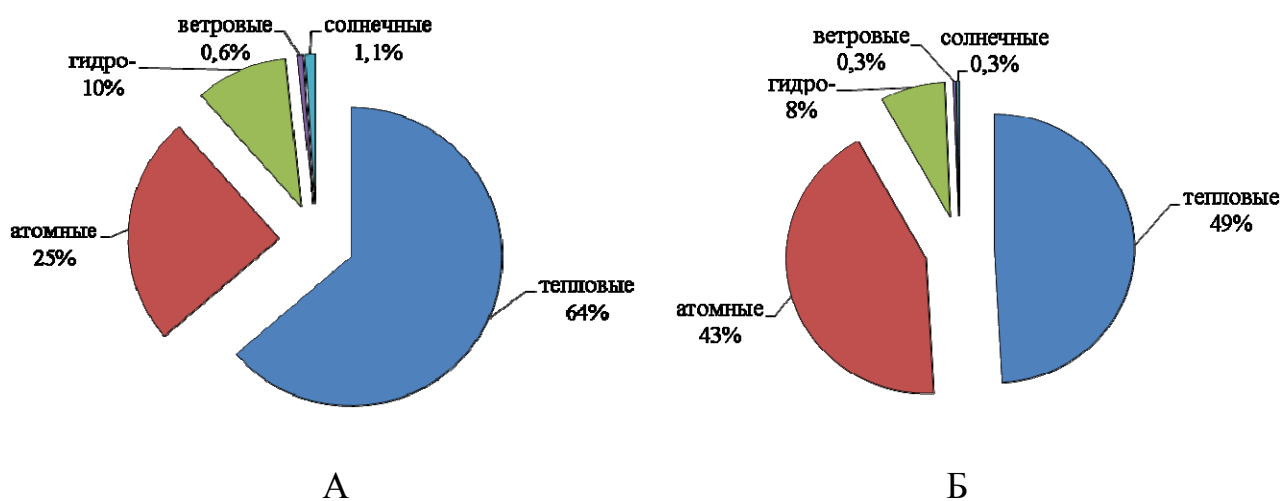

Рис. 1. Сравнительная характеристика структуры электрогенерации в Украине в 2013 г. : А — по проектной мощности; Б — по объемам производства

Основу электрогенерации Украины составляют мощности теплоэлектроэнергетики (ТЭС и ТЭЦ) — 64 %, на втором месте АЭС — 25 %, ГЭС и ГАЭС занимают 10 %, возобновляемые источники энергии (ВЭС и СЭС) составляют около 2 %. Как видно, из сравнения со структурой производства электроэнергии по типам электростанций, имеющий производственный потенциал неравномерно используется для удовлетворения потребностей в электроэнергии в связи необходимостью обеспечения маневренности Объединенной Энергетической Системы Украины и неконкурентности механизма ценообразования.

3. Загруженность производственных мощностей. Отмеченное выше определяет неравномерную загрузку производственных мощностей Украины:

наиболее загружены АЭС — 72 %, тогда как ТЭС и ТЭЦ эксплуатируются на 32 %, ГЭС и ГАЭС — на 31 %, ВЭС — на 27 %, СЭС — на 17 % от проектного режима. В целом, средний уровень загруженности производственных мощностей Украины составляет 41 %, что определяет возможности дальнейшего удовлетворения потребностей в электроэнергии в базовом режиме нагрузки энергосистемы.

4. Маневренность энергосистемы связана с необходимостью постоянного изменения объемов производства электроэнергии в соответствии с её потреблением. Сегодня АЭС, основной источник электрогенерации в Украине, предназначены для работы в базовом режиме. Разница в потреблении в часы минимума-максимума составляет 38 % (данные за май 2015 г.). В тоже время в Украине ощущается острый дефицит маневренных мощностей: пиковые мощности ГЭС и ГАЭС составляют лишь 10% против необходимых 15% для устойчивой работы энергосистемы, а энергоблоки маневренных полупиковых мощностей ТЭС мощностью 100-150 МВт составляют 18% против необходимых 30—35% [2]. Распространенной практикой является использование в маневренных полупиковых режимах, пылеугольных энергоблоков ТЭС блоков мощностью 200-300 МВт, которые для этого не приспособлены, что обуславливает повышенный износ оборудования и частые их аварийные остановки [3].

5. Средний коэффициент полезного действия действующих тепловых энергоблоков. Теоретический коэффициент полезного действия традиционной ТЭС не превышает 40 %, а для ТЭЦ — 90 %. В Украине вследствие значительного износа большинства оборудования и низкой производственной дисциплины, данные значения составляют 34 % и 74 % соответственно. В тоже время в мире накоплен значительный опыт и КПД ТЭС может достигать до 45 % [3].

6. Потери при передаче и распределении электроэнергии. Помимо износа генерирующих мощностей, также ОЭС Украины характеризуется значительным износом электrorаспределительных сетей, трансформаторов и прочего. Из-за этого потери электроэнергии в распределительных сетях уже достигли 15%, тогда как в развитых странах ЕС его значения составляет 7,5 % [4]. Помимо потерь в электrorаспределительных сетях значительный износ электросетевого хозяйства определяет низкое качество и надежность электроснабжения.

7. Потребление электроэнергии на собственные нужды. Основными потребителями электроэнергии на собственные нужды электростанций являются асинхронные двигатели, используемые для привода вентиляторов, насосов холодной и горячей воды. Неравномерность нагрузки работы данного оборудования приводит к снижению нетто-КПД электростанций и в целом к сокращению объемов выработки электроэнергии. В Украине доля потребления электроэнергии на собственные нужды электростанций составила 13 % в 2013 г., по сравнению с 10 % в ЕС.

8. Диверсификация экспорта электроэнергии в разрезе стран.

Основным направлением экспорта электроэнергии являются страны Центральной Европы: Венгрия, Словакия, Румыния и Польша. Сейчас мощность экспорта из Украины в ЕС ограничена, поскольку может осуществляться лишь с энергоострова Бурштынской ТЭС, работающего параллельно с ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators for Electricity). Иным направлением экспорта является Россия, Беларусь и Молдова, которые объединены постсоветской распределительной системой и долгое время взаимно поддерживают друг друга.

9. Интенсивность потребления электроэнергии в экономике. Экономика Украины является высокоэнергоемкой, в том числе и по интенсивности потребления электроэнергии, значение которой составляет 350 кВт*час / тыс. дол. США, в то время как соответствующее значение для стран ЕС составляет всего 169 кВт*час / тыс. дол. США. Примечательно, что потребление электроэнергии в Украине и ЕС имеет схожую структуру (рис. 2).

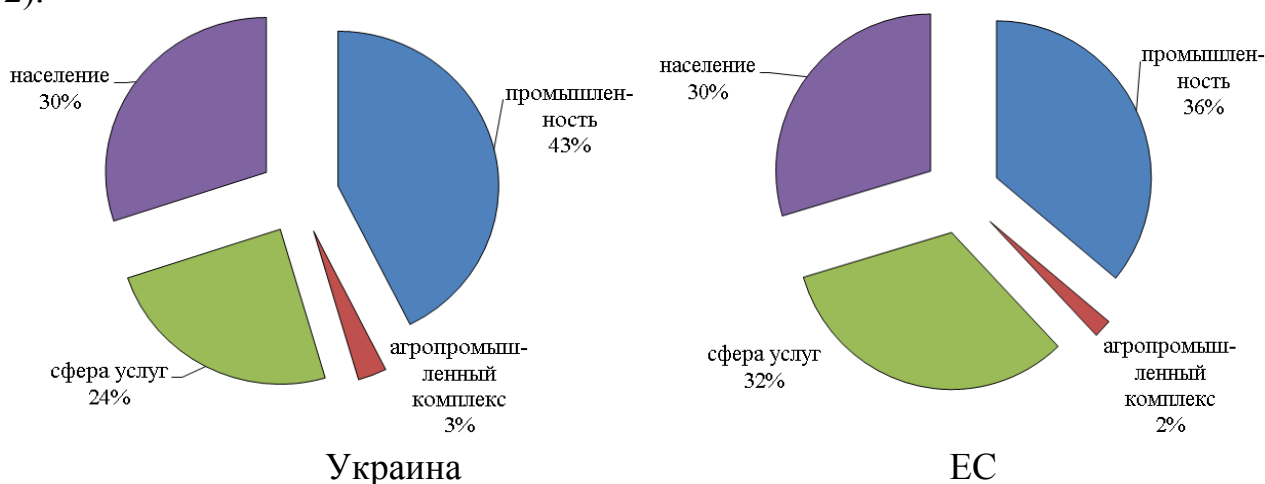

Рис. 2. Сравнительная характеристика структуры электропотребления в 2013 г.

10. Интенсивность выбросов вредных веществ (диоксида углерода, оксидов азота и серы, а также твердых частиц) от электрогенерации. Высокий уровень выбросов загрязняющих веществ на ТЭС и ТЭЦ Украины обусловлен физическим и моральным износом парка газоочистного оборудования, который был введен в эксплуатацию вместе с основным оборудованием. Сегодня вредные выбросы диоксида серы в Украине составляют — 17,3 г / кВт*час (норма ЕС — 2,0 г / кВт*час), оксиды азота — 2,3 г / кВт*час (норма ЕС — 0,4 г / кВт*час), зола — 4,4 г / кВт*час (норма ЕС — 0,18 г / кВт*час), диоксида углерода — 1093 г / кВт*час (фактическое значение в ЕС — 868 г / кВт*час) [3, 5].

Отмеченные тенденции на рынке электроэнергии Украины позволяют выделить основные проблемы энергетической безопасности в данной сфере:

1) зависимость от импортного природного газа. В структуре потребления ТЭС и ТЭЦ Украины природный газ занимает 19 %, что составляет 13 % от его общего потребления в стране. Основное потребление природного газа в электроэнергетики приходится на крупные ТЭЦ: Киевские

и ТЭЦ-6, Харьковскую ТЭЦ-5 — доля которых по установленной мощности ТЭЦ составляет практически 30 %. По данным Минэнергоугля Украины суммарные мощности газомазутных энергоблоков ТЭС составляют 5,4 ГВт, все из которых находились в резерве и не вводились в эксплуатацию в течение 2010-2013 гг. в основном из-за высоких цен на природный газ;

2) зависимость от импорта ядерного топлива. Обеспечение атомных реакторов сырьем осуществляется по толлинговой схеме с РФ: добытый необогащенный уран меняется на ТВС. Для закупки ТВС Украина потратила 600 млн. дол. США в 2013 г., 555 млн дол. США заплачено ЗАО «Росатом» и ещё 45 млн. дол. США американской Westinghouse. Кроме того, в Украине нет достаточных складских мощностей для хранения отработанного ядерного топлива. Таким образом, отсутствие производства ядерного топлива в Украине рассматривается в качестве одной из причин энергетической зависимости от импорта из РФ и негативно влияет на её торговое сальдо.

Сегодня можно уже констатировать несостоятельность ранее декларированной программы «Ядерное топливо Украины» вследствие сложности политико-экономической ситуации с РФ и банкротства отдельных элементов сложной научно-технической кооперации в виде ГК «Ядерное топливо»;

3) неспособность удовлетворить текущий спрос из-за низкой маневренности энергосистемы. В пиковый период потребление электроэнергии в Украине превышает минимальное на 38 %. Учитывая то, что вся произведенная электроэнергия должна быть принята ОЭС возникает необходимость периодической разгрузки отдельных энергоблоков: в пиковый период нагрузки в Украине задействовано 34 энергоблока ТЭС ГК по сравнению с 28 — в непииковый период.

4) значительные потери электроэнергии в энергосетях. На распределительных сетях износ составляет примерно 60%, в тому числе 36,7% трансформаторных подстанций исчерпало свой ресурс, на магистральных и межгосударственных — 45%, из них около трети эксплуатируются более 40 лет, 260 тыс. км воздушных линий электропередачи требуют замены, морально устарела аппаратура распределительных устройств [2].

5) низкий КПД теплоэлектроэнергетики. По своему уровню ТЭС Украины являются морально и физически устаревшими. Такая низкая эффективность украинской теплоэнергетики является следствием действия совокупности отрицательных факторов: большого возраст действующих станций, низкого качества вырабатываемого пара, низкого качества угля, производственной дисциплины по эксплуатации и техническому обслуживанию, а также невосприимчивости к поглощению новых технологий.

6) Истечение полезного срока эксплуатации энергоблоков. Данная проблема относится как атомным, так и тепловым электростанциям.

АЭС Украины рассчитаны на срок эксплуатации 30-40 лет. Уже в 2015

— 2016 г. истек срок эксплуатации отдельных энергоблоков: 12 мая 2015 г. — энергоблока №2 на Южно-Украинской АЭС, 23 декабря 2015 г. — энергоблока №1 на ЗАЭС, а 19 февраля 2016 г. — энергоблок №2 на ЗАЭС. Продление сроков их эксплуатации является единственным вариантом дальнейшего полного обеспечения внутренних потребностей Украины в электроэнергии и обусловлено, прежде всего, безопасностью производства электроэнергии в сверхпроектный период. В Украине уже имеется положительный опыт продления сроков эксплуатации 1 блока Южно-украинской АЭС и 2 блоков Ровненской АЭС, который доказывает наличие значительного запаса их прочности. Однако, реализация таких проектов представляет сложный комплекс технических и аналитических мероприятий, эффективность которых контролируется МАГАТЭ.

Состояние ТЭС и ТЭЦ также не соответствует мировой практике: На 1.01.2014 г. 79 энергоблоков из 98 работающих в проектном режиме превысили парковый ресурс 200-220 тыс. часов и для продления срока их эксплуатации необходимо проводить комплексное исследование по оценке остаточного ресурса [3].

7) Экологическое несоответствие систем очистки отходящих газов европейским требованиям. Суммарные выбросы загрязняющих веществ теплоэнергетикой Украины демонстрируют значительные их объемы и значительное влияние на окружающую среду и здоровье человека. Сравнение удельных выбросов загрязняющих веществ на угольных ТЭС Европы и Украины показывает, что превышение их уровня концентраций достигает по твердым частицам 30-125 раз, по диоксиду серы - 10-35 раз, а по оксидам азота — в 2,5-9 раз [2, 3]. Украина является частью Энергетического сообщества ЕС и приняла на себя обязательство сократить выбросы (в основном это выбросы твердых веществ, диоксида серы и азота) от теплоэлектрогенерации до 01.01.2018 г. (Директива 2001/80/ EU и Директива 2010/75/EU). Следовательно, до 2018 г. Украина или должна модернизировать действующие ТЭС и ТЭЦ, или их закрыть, или выйти из Энергетического сообщества.

Совокупность данных проблем представляет системную внутреннюю угрозу энергетической безопасности Украины, решение которой связано именно с принятием управленческих решений, в основном инвестиционного характера, на государственном уровне.

Обеспечение энергетической безопасности Украины в сфере электроэнергетики, как видится, возможно, по трем стратегическим направлениям, каждое из которых подразделяется на кратко-, средне- и долгосрочные приоритеты:

1) минимизация энергетической независимости от импорта топливно-энергетических ресурсов для производства электроэнергии включает в себя:

— замену природного газа в производстве электроэнергии твердым топливом (замена топочных устройств и системы топливоподготовки,

возможность применения углей каменного и бурого разного качества, биотоплива и отходов);

— расширение производства электроэнергии из неорганического топлива (продление сроков эксплуатации действующих АЭС и строительство новых, расширение мощностей ВЭС и СЭС; реализация потенциала малой гидроэлектроэнергетики);

— развитие полного цикла ядерного топлива в Украине (разработка крупных урановых месторождений, строительство завода по производству ТВС, строительство хранилища отработанного ядерного топлива);

2) максимизация энергоэффективности трансформации топливно-энергетических ресурсов в электроэнергию предусматривает:

— модернизация морально и физически изношенного оборудования ТЭС с целью продления их сроков эксплуатации (обновление парка основного оборудования (топочных устройств, котлоагрегатов, паровых турбин и пр.);

— внедрение инновационных малоотходных технологий на угольных электростанциях (в частности, технологий интегрированной газификации в комбинированном цикле и супер-сверхкритических параметров пара);

— внедрение системы управления производством и потреблением электроэнергии в режиме реального времени (модернизация электрических сетей, расширение использования многотарифных счетчиков электроэнергии, внедрение Smart-Grid систем);

3) максимизация экологической устойчивости электроэнергенерации в Украине, под которой подразумевается:

— внедрение инновационных систем очистки сточных вод (обратного осмоса и адиабатных испарителей);

— модернизация систем газоочистки ТЭС и ТЭЦ от вредных примесей (систем мокрой и полусухой сероочистки и систем азотоочистки).

— внедрение проектов улавливания и хранения углерода (УХУ).

Достижение существенных результатов по представленным приоритетным направлениям позволит обеспечить национальных потребителей в надежном электроснабжении надлежащего качества при приемлимых экологических условиях.

Литература:

1. International Index of Energy Security Risks: Assessment Risks in A Global Energy Market [Электронный ресурс] / Institute for 21st Century Energy // U.S. Chamber of Commerce. — Режим доступа : <http://www.energyxxi.org/sites/default/files/InternationalIndex2012.pdf>.
2. Черноусенко О. Ю. Стан енергетики України та результати модернізації енергоблоків ТЕС [Электронный ресурс] / О. Ю. Черноусенко // Проблеми загальної енергетики. - 2014. - Вип. 4. - С. 20-28.— Режим доступа : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=1

0&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=PZE_2014_4_6.

3. Савицький О. Спадок ери динозаврів. Огляд теплової енергетики України [Електронний ресурс] / Національний екологічний центр України. — Режим доступу : http://necu.org.ua/wp-content/uploads/Coal_UA_WEB_NEW.pdf.
4. Energy balance sheets [Електронний ресурс] / Eurostat. — Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5785109/KS-EN-14-001-EN.PDF>.
5. Шевцов А. Ринок електроенергії в Україні. проблеми вдосконалення [Електронний ресурс] / А. Шевцов, М. Земляний, В. Вербинський // Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/14.htm>.

Сорока В. Р.

магістрант, студент VI курсу факультету економіки і менеджменту
Університет митної справи та фінансів України
(інститут «Митна академія»), м. Дніпропетровськ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МИТНІЙ СПРАВІ

Активний розвиток сучасних прогресивних технологій зумовив стрімке впровадження системи управління ризиками в діяльність митних органів України. У світовій торгівлі передові ідеї щодо підвищення ефективності митної справи почали виникати ще в 70-х рр. минулого століття. Одним із перших документів, що містив інформацію про систему аналізу ризиків, ознаменувавши її подальший розвиток та успішне використання у світі, була Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція, 1973 р.). Згідно з Конвенцією система аналізу ризиків відноситься до сучасних методів роботи, завдяки реалізації якої можуть бути досягнуті спрощення та гармонізація митних правил і процедур [1, с. 44]. Останнє, в свою чергу, становить вагомий внесок у розвиток міжнародної торгівлі.

За останні роки докладено чимало зусиль у напрямку адаптації вітчизняного законодавства до міжнародних та європейських стандартів. Так, у чинній редакції Митного кодексу України від 13.03.2012 р. № 4495-VI виділено окрему 52 главу, яка містить основні положення щодо системи управління ризиками.

Таким чином, відповідно до національного законодавства України, управління ризиками – робота митних органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів. А під ризиком розуміється ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Система управління ризиками (далі – СУР) застосовується митними органами для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які

підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю.

Ключовим елементом СУР є процедура аналізу ризиків (далі – АР), що вбачає систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації і оцінки ймовірних наслідків. Основні об'єкти АР зображено схематично (рис. 1) [2].

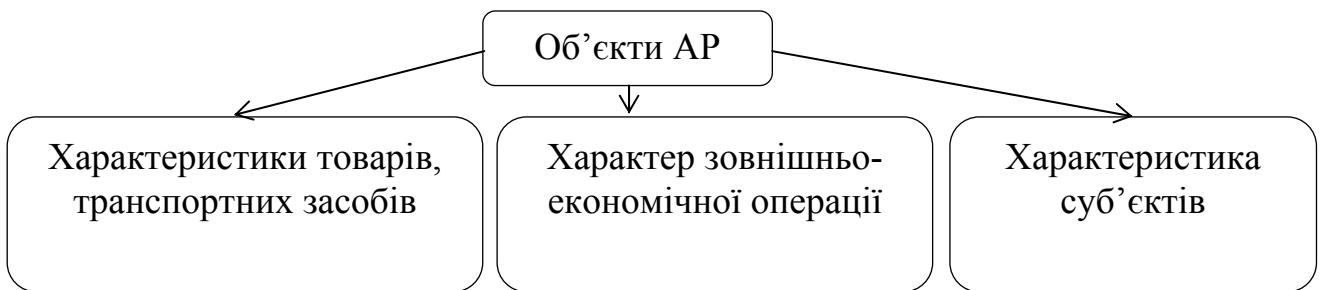

Рис. 1. Класифікація об'єктів АР

Контроль із застосуванням СУР може бути автоматизованим, неавтоматизованим та комбінованим.

Автоматизований контроль із застосуванням СУР здійснюється із використанням інформаційних технологій, у тому числі автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (далі – АСАУР).

Неавтоматизований контроль із застосуванням СУР здійснюється у випадках, коли оцінка ризику у конкретному випадку здійснення митного контролю товарів, транспортних засобів не може бути здійснена автоматизовано.

Відсоткові значення видів митного контролю

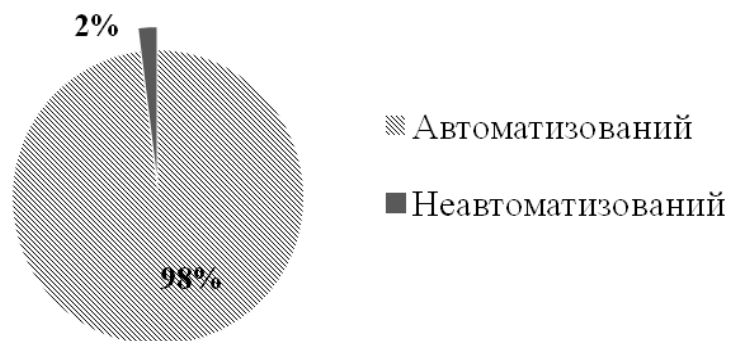

Рис. 2. Співвідношення автоматизованого та неавтоматизованого видів контролю із застосуванням СУР

Комбінований контроль із застосуванням СУР полягає у поєднанні двох попередніх видів контролю.

При розробці заходів з управління ризиками перевага надається автоматизованому та комбінованому контролю із застосуванням СУР [3]. На рис. 2 зображено діаграму, яка визначає сучасну тенденцію та ступінь

значимості автоматизованого способу перевірки митної декларації (далі – МД) проти неавтоматизованої форми митного контролю.

Процедура виявлення та оцінки ризиків, розроблення необхідних заходів щодо їх мінімізації в діяльності усіх регіональних митниць, митних постів і пунктів пропуску базується на використанні можливостей та переваг комп'ютерної програми «Інспектор-2006». Автоматизована система митного оформлення (далі – АСМО) «Інспектор-2006» розроблена у 1996-2007 рр. і призначена саме для автоматизованого оформлення митних документів у структурних підрозділах митного органу, зайнятих у процесі митного оформлення вантажів. Модуль АСАУР є підсистемою АСМО та входить до складу модуля АСМО товарів та транспортних засобів або іншого програмно-інформаційного комплексу Державної фіскальної служби (далі – ДФС) і забезпечує роботу АСАУР під час митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів [3].

Оцінка ризику з використанням АСАУР за конкретною МД ґрунтується на застосуванні впроваджених у систему профілів ризику (далі – ПР). Останній є описом будь-якого набору ризиків, у тому числі визначених комбінацій індикаторів ризику (критеріїв із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик). Основне ж завдання АСАУР – на підставі усіх діючих ПР здійснити оцінку ризику МД, яка прийнята до митного оформлення та видати повідомлення із вказівками заходів, які необхідно зробити для перевірки законності зовнішньоекономічної операції посадовій особі відповідного митного органу. Сутність процесу заключається всього в двох етапах: по-перше, оцінці ризику за кожним із ПР, далі – визначенні достатнього переліку форм контролю за МД. У свою чергу, схема оцінки ступеня ризику за кожним із ПР складається із таких елементів, як ступінь ризику (результат кількісної оцінки ризику - певне числове значення), а також позитивної та негативної історій (їх показники віднімаються (додаються) від (до) відповідного цифрового значення оцінки ризику) [4, с. 64-65].

Отже, цілеспрямоване та компетентне використання системи аналізу та управління ризиків надає переваги усім учасникам процесу здійснення зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД). Для митних адміністрацій це, по-перше, значна економія ресурсів (фінансів, часу тощо), що дозволяє сфокусуватися лише на необхідних і особливо важливих формах контролю. По-друге, зменшення витрат самих суб'єктів ЗЕД при проходженні процедур митного контролю. По-третє, швидке вивільнення транспортного засобу для перевізника. Загалом така система – це можливість для держави вийти на істотно новий рівень господарювання та міждержавних відносин.

Незважаючи на повсякденне використання СУР у роботі митних органів України та її значимість щодо спрощення, прискорення та підвищення ефективності митних процедур можемо стверджувати, що система в цілому ще не досягла необхідного рівня зрілості і досконалості в роботі та виконанні поставлених перед нею завдань. Отже, наявність нових

перспектив та відкриті можливості - це про нас. От тільки даний процес не завжди відбувається так швидко і просто, як би того хотілось. Потрібні ідеї, час на їх розвиток та значні зусилля щодо впровадження інновацій.

Система управління ризиками потребує постійного вдосконалення та перегляду, включаючи і таке явище як бенчмаркінг, тобто процес вивчення та аналізу, а з часом і запозичення передового досвіду у напрямку підвищення ефективності діяльності окремої митної установи та системи митних органів України в цілому. У цьому контексті доцільним є ознайомлення із прикладами реалізації найуспішніших практик у сфері аналізу та управління ризиками країнами Європи (як пріоритетного вектору зовнішньоекономічних відносин України) та світу. Навіщо витрачати масу зусиль на те, що вже давно і досить довгий час успішно працює, коли можна і потрібно допрацювати, видозмінити, налаштувати відповідно до конкретних умов та обставин.

Очевидно, що виявлення потенційних ризиків та управління ними – праця високоінтелектуальна, яка потребує спеціальних знань та якісної фахової підготовки. Тому в ідеалі – розпочати реальну підготовку майбутніх ризик-менеджерів усіх рівнів (стратегічного, тактичного та оперативного) на базі Університету митної справи та фінансів. Тільки справжній знавець своєї справи здатен забезпечити належну та ефективну основу для підвищення рівня зрілості ризик-менеджменту в митній справі України [5, с. 84-85].

Важливим етапом подальшого гармонійного розвитку СУР в Україні є відродження та ствердження інституту митного пост-аудиту. На даний момент становлення цієї системи ускладнено рядом питань, які потребують детальної уваги. Слід наголосити на доцільності використання інформації, отриманої в результаті здійснення процедур митного пост-аудиту, для побудови нових та внесення істотних змін до вже існуючих ПР. Адже саме під час митного пост-аудиту піддаються опрацюванню величезні масиви даних, що можуть стосуватися найрізноманітніших сфер діяльності конкретного суб'єкта ЗЕД та допомогти у розробці нових критеріїв ризиків. Окрім того, виявлені у ході аудиторської перевірки порушення митного законодавства, можуть спрацювати не на користь недобросовісного підприємства. Результати такої перевірки (занесені до відповідних баз даних) можуть впливати на формування негативної історії та призводити до її збільшення, а значить і відповідного підвищення ступеня ризику [6, с. 18-20].

Підсумовуючи наведене вище, можемо зробити висновок, що для забезпечення ефективного функціонування системи аналізу та управління ризиками при здійсненні митного контролю є доцільним: підвищення важливості аналітичної діяльності структурних підрозділів ДФС, а також удосконалення їх роботи стосовно наповнення АСАУР профілями ризиків; покращення рівня інформаційно-технічного забезпечення здійснення митної справи; інтеграція внутрішніх (в межах ДФС) та зовнішніх (інші органи державної влади, міжнародні організації) баз даних до АСАУР; розвиток

суб'єктно-орієнтованого підходу в рамках СУР з метою втілення принципу вибірковості; практична реалізація новації в СУР – таргетингу та інше.

Література:

1. Терещенко С. Управління ризиками під час митного контролю товарів / С. Терещенко, С. Галько // Товари і ринки. – 2011. – № 1. – С. 43–49.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 44–45, № 46–47, № 48, ст. 552.
3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю» від 31.07.2015 № 684 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15>.
4. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. - Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2014. - 288 с.
5. Кулик Г.Ю. Вплив рівня зрілості ризик-менеджменту на ефективність митної справи України / Г.Ю. Кулик // Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур: збірник тез науково-практичної заочної конференції. - Хмельницький: Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2014. - 116 с.
6. Вакульчик О.М. Роль митного пост-аудиту в побудові профілю ризику / О.М. Вакульчик, І.Г. Сисолятіна // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка»: науковий журнал. - 2011. - № 2. - С. 13-24.

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Оксамитна Л.П.

к.т.н., доцент,

Шевченко Ю.В.

магістрант

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА З ДОСЛІДЖЕНЬ КУПІВЕЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В ТРЦ

У мінливих умовах сучасної економіки підвищується важливість проблеми стабільного функціонування торговельних підприємств, які займаючи проміжне становище між виробниками і споживачами, у першу чергу піддаються впливу змін ринкової кон'юнктури.

Актуальним засобом вирішення цієї проблеми є підтримка належного рівня економічної стійкості, ефективність управління якою у значній мірі залежить від інформаційного забезпечення, від маркетингових досліджень. На основі узагальнення ряду підходів до визначення сутності економічної стійкості підприємств різних видів діяльності можна зробити висновок, що вона полягає у здатності підприємства функціонувати у несприятливих умовах зовнішнього та внутрішнього середовища завдяки належному рівню гнучкості, адаптивності потенціалу підприємства при оптимальному кількісному, якісному стані та збалансованості його складових.

Поліпшення економічної ситуації та зміцнення впевненості українського споживача в завтрашньому дні ведуть до збільшення попиту на споживчі товари й послуги роздрібною торгівлі. Зростання доходів сприяло розширенню внутрішнього попиту, який поживав роздрібну торгівлю.

Управління інформаційно-аналітичними системами здійснюють відповідні підрозділи організаційної структури торговельного підприємства, які повинні забезпечувати безперебійний рух товарів належного рівня якості, цін та асортименту від постачальника до покупця через усі операції торговельно-технологічного процесу. Учасники цього процесу повинні об'єднуватися єдиною інформаційною системою, що забезпечить збір, обробку, зберігання та передачу даних для оперативної розробки та реалізації управлінських рішень. Особливо важливою характеристикою такої інформаційної системи у забезпеченні економічної стійкості є швидкість передачі даних, підвищення якої можливе завдяки автоматизації через упровадження електронного обміну даними в управлінні товарними потоками на усіх етапах операційної діяльності. Для цього використовують обліково-управлінські системи ERP (Enterprise Resource Planning), системи інтегрованого управління даними IDMS (Integrated Database Management System), системи роботи з клієнтами CICS (Customer Information Control System), системи управління ланцюгом постачань SCM (Supply Chain

Management). Такими системами є сучасні програмні продукти «Управление торговлей», «1С: Розница», TradeManager та інші, які забезпечують електронний обмін замовленнями із постачальниками, споживачами та інформацією між окремими відділами торговельного підприємства

Формування попиту полягає у тому, щоб повідомити потенційного покупця про існування товару, поінформувати його потреби, які задовольняються цим товаром, максимально знизити недовіру до товару із боку покупців довести перед тим гарантії захисту національних інтересів покупців у разі, якщо вона буде задоволені купівлею. Головне завдання організації формування попиту - запровадження ринку нового товару, забезпечення її конкурентоспроможності та наміченого обсягу продаж.

А завдання стимулювання збуту - спонукання покупця до наступним покупок певного товару, придбання великих партій, регулярним комерційним зв'язкам. Діяльність з організації стимулювання збуту дуже багато важить, коли над ринком є багато які конкурують між собою товарів, мало які відрізняються своїм споживчим властивостями, а стимулювання збуту обіцяє покупцю відчутну вигоду з допомогою запропонованих знижок за умови купівлі великих партій товару, регулярності покупок певної кількості виробів (" бонусні " знижки).

Методологічний комплекс заходів для стимулювання продажів спирається на модель комунікації (обміну інформацією), де джерелом інформації є виробник, продавець або розповсюджувач інформації, котрий представляє їхні інтереси, а одержувачем - є споживач. За відповідною реакцією споживача маркетолог корегує параметри інформаційного впливу, щоб збільшити його ефективність.

Все це робиться для виконання основної задачі - збільшення кількості продажів. Тому кожен споживач повинен добре розуміти, що будь-яке інформаційне повідомлення, яке своїм джерелом має виробника і продавця, не випадкове: його метою являється вплив на потенційного покупця. Маркетинговий підрозділ фірми проводить величезну роботу з виявлення того, що треба сказати, як сказати, коли сказати, де сказати і від якого імені сказати.

Збір і аналіз первинної інформації доцільно проводити тільки в тих випадках, коли вивчення вторинної інформації не дає потрібного результату. При цьому потрібно сформулювати вимоги до вторинної інформації, що визначається предметом і об'єктом проведеного дослідження. Сполучення вторинної і первинної інформації в необхідних обсягах, змісті і якості може привести до досягнення цілей дослідження.

Основними методами одержання первинних даних є опитування, спостереження, експеримент. Найбільше поширення одержав метод опитування й інтерв'ю. Різновидом цього методу можна вважати панельне дослідження. Останнім часом, у зв'язку з інформатизацією маркетингової діяльності стали застосовуватися інтерактивні методи моделювання маркетингової інформації. Методи опитування, спостереження,

експерименту, панелі і моделювання застосовуються для рішення дослідницьких задач різного рівня. У той же час кожний з методів може використовуватися в сполученні з іншими, польові дослідження майже завжди дорожче кабінетних.

Метою роботи є створення інформаційно-аналітичної системи з дослідження купівельної активності в ТРЦ.

Актуальність даної теми полягає у ефективній розробці інформаційно-аналітичної системи з дослідження купівельної активності в ТРЦ задля покращення діяльності роздрібною торгівлі та полегшення роботи людей, які мають справу з маркетингом.

Дана робота присвячена проблематиці дослідження використання інформаційно-аналітичних систем і технологій, які використовуються для визначення головних потреби клієнта, залучити нових клієнтів спочатку шляхом визначення споживчого профілю існуючої клієнтської бази, а потім шляхом пошуку потенційних клієнтів, що мають схожі характеристики..

Актуальність підрахунку відвідувачів в торгових центрах сьогодні розуміють багато керуючі. І це не дивно, тому при правильному застосуванні інформації, одержуваної таким чином, можна досягти істотних результатів.

На основі даних, наданих системою підрахунку відвідувачів, користувачі (менеджер, керівник ТРЦ та аналітики підприємства торгового центру) зможуть:

- визначати популярність об'єкта;
- оцінювати ефективність проведених рекламних кампаній;
- оцінювати ефективність використання торгової площі;
- виявляти лідерів і аутсайдерів торгових зон в ТЦ у тимчасовому періоді (по сезону, за типом днів).

Інформацію, що надається аналітичною системою, можна порівняти з результатами проведення маркетингових досліджень в торговому центрі. Різниця лише в тому, що при використанні аналітичної системи керуюча компанія фактично щодня може переглядати результати купівельної активності і зроблені по них аналітичні викладки. У той час як маркетингове дослідження на увазі складність і дорожнечу проводять рідко.

Такі можливості керуюча компанія отримує за рахунок того, що на її об'єктах, у всіх вхідних групах на постійній основі встановлені спеціалізовані програмні забезпечення, які вираховують купівельну активність, та підключені до аналітичної системи, яка розраховує на їх підставі масу показників. Як результат щовечора / тижня / місяця (за вибором) на столі керівника з'являється друкований звіт на 10-30 листів, який містить детальну зведення поточного стану справ, на підставі якої можна зробити масу корисних висновків і дій.

Аналіз ринку ІТ для торгівельно-економічної сфери показав, що сьогоднішній ринок пакетів прикладних програм представлений в основному двома класами програм: для фінансового аналізу підприємства і для оцінювання ефективності інвестицій.

Програми фінансового аналізу підприємства орієнтовані на комплексну оцінку минулої і теперішньої діяльності і надають можливість отримати оцінку загального фінансового стану, включаючи оцінки фінансової стійкості, ліквідності, ефективності використання капіталу та інші. Другий клас пакетів прикладних програм орієнтований на оцінювання ефективності капіталовкладень і реальних інвестицій. Для покращення роботи підприємства потрібний інструмент детального аналізу попередньої і майбутньої діяльності ТРЦ для вироблення рішень по реалізації конкретного інвестиційного проекту.

Основні тенденції розвитку прикладного програмного забезпечення тісно пов'язані з створенням і переходом на інформаційні системи четвертого покоління з ієрархічною структурою, в основу яких закладається вимога скорочення експлуатаційних ресурсів при збільшенні масштабованості системи і розширенні кола її функціональних можливостей.

Використання інформаційно-аналітичних систем та інформаційних технологій надасть фахівцям потужний інструмент для прогнозування, вибору варіантів та аналізу майбутнього фінансового стану підприємства, моніторингу його поточного стану для прийняття своєчасних і адекватних управлінських рішень.

Література:

1. Ковальов А.І., Войленко В.В. Маркетинговий аналіз. - М.: Центр економіки і маркетингу, 1996. – 186 с
2. Возіянова Н.Ю. Оцінка ознак "нової економіки" і тенденції інноваційних процесів у внутрішній торгівлі України / Н.Ю. Возіянова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 53-62.
3. Коцюба А. Инновационные системы в сфере автоматизации. Розничная торговля / А. Ко- цюба // Торговый эксперт. – 2008. – № 12. – С. 36-40.
4. Бабурин С.Н. Инновационные процессы в современной торговле / С.Н. Бабурин // Вестник Российского государственного торгово-экономического университета. – 2008. – № 3. – С. 6-10.

Дяченко П.В.

к.т.н., старший викладач

Шевченко Т.О.

магістрант

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ІНТЕРФЕЙСУ КОНТРОЛЮ ТА КЕРУВАННЯ ЗОВНІШНІМИ ПРИСТРОЯМИ З ГОЛОСОВИМ МЕНЮ

Однією з рис сучасного суспільства є гострий дефіцит часу, що інколи буває дуже дорогим, а у окремих випадках його взагалі не вистачає. Автоматизація різноманітних соціально-побутових процесів, що безпосередньо пов'язані з повсякденною діяльністю сучасної людини, сприяє оптимальному розподілу робочого та особистого часу. Це дозволяє

вивільнити зайвий час, за рахунок скорочення кількості операцій, які необхідно виконати для отримання того чи іншого результату.

В даний час, в Україні, у зв'язку з входженням у світовий інформаційний простір, швидкими темпами впроваджуються новітні досягнення комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Створюються локальні і регіональні обчислювальні мережі, великі території охоплені мережами сотового зв'язку, факсиміальний зв'язок став доступний для широкого кола користувачів. Системи телекомунікацій активно впроваджуються у інформаційні, фінансові, промислові, торгові і соціальні сфери.

Розвиток інформаційних технологій у сфері створення систем управління зовнішніми пристроями побутового призначення, зумовлює постійне зростання вимог що до функціональності та продуктивності таких систем. При цьому подібні інформаційні технології можуть використовуватися і для роботи з вже існуючими системами, що накладає суттєві обмеження на їх робочі параметри, наприклад, такі як максимальна швидкість отримання інформації, доступні інтерфейси інтеграції та ін.

Завдяки новим розробкам у галузі електроніки в даний час нескладно придбати пристрої для віддаленого контролю та управління. Однак вартість таких пристроїв дуже висока, і як правило, вони складні в налаштуванні та установці, або вузькоспеціалізовані. Одним з можливих варіантів вирішення поставленої задачі, є використання GSM-модуля для контролю та керування зовнішніми пристроями з голосовим меню, який дозволяє проводити віддалене керування та контроль і налаштовується за допомогою інтуїтивно зрозумілого програмного забезпечення.

Розробка інформаційної технології створення інтерфейсу системи управління GSM-модулем є задачею, що потребує комплексного підходу до її вирішення, базується на виборі апаратних засобів, а також розробці програмного забезпечення з голосовим меню. Таким чином, дана проблема є актуальною та важливою.

Методологічною основою використання інформаційних технологій управління процесами є системний підхід, що забезпечує ефективність дії процесів. Сучасні програмні засоби систем управління повинні відповідати наступним вимогам:

- підтримка стандартних каналів обміну технологічною інформацією між окремими автоматизованими об'єктами і централізованою системою управління і контролю;
- можливість обміну даними інформаційними каналами в реальному часі;
- забезпечення високоефективного інтерфейсу користувача в системі візуалізації і моніторингу.

На даний час розроблено багато пристроїв для віддаленого керування та контролю зовнішніми пристроями. До них можна віднести універсальні вільнопрограмовані логічні контролери (УВПЛК) ES-ForthLogic™ з

вбудованим GSM/GPRS – комунікатором, функціями IVR (голосового меню), SMS, CSD та GPRS для завдань моніторингу, передачі та електронного реєстрування технологічних параметрів, з функцією багатоканального регулятора для систем автоматизації будинків та квартир ES-HOUSEControl™.

Контролери призначені для вирішення широкого кола завдань керування технологічними процесами і передачі даних в стільникових телефонних мережах GSM 900/1800 в режимі голосових з'єднань, передачі даних CSD і GPRS та SMS-повідомлень. Використовуються в будинковій і промисловій автоматизації малого та середнього рівня складності.

Найчастіше GSM системи є комплексними, спрямованими на вирішення широкого кола задач, тому містять у своєму складі велику кількість компонентів. Також вони потребують розробки програмного забезпечення для організації взаємодії складових системи, що підвищує її загальну складність. Підключення до такої системи є складним та не може відбуватися безпосередньо у будь-який момент через відсутність відповідних інтерфейсів зв'язку [2, 3].

GSM канал є середнім по надійності, а зона покриття мобільних операторів перевищує 90% території України, що дає змогу контролю майже в будь-якій точці країни. Тому важливим є універсальність пристрою для можливості його встановлення для виконання різних завдань. Для здешевлення пристрою і спрощення його налаштувань, вирішено зберігати налаштування на карті пам'яті з використанням персонально комп'ютера. Це дає змогу змінювати налаштування не знімаючи пристрій, а лише змінивши карту пам'яті. Його основним елементом є контролер, який керує пристроєм і задає його режими роботи. GSM-модуль виконує функції віддалено зв'язку через стільниковий зв'язок і працює напряду з контролером який керує ним. DTMF декодер перетворює отримані від абонентського обладнання сигнали в цифровий вигляд і передає контролеру який в залежності від отриманого коду виконує відповідні дії. Карта пам'яті слугує для зберігання голосових повідомлень та алгоритму роботи пристрою. Входи з захистом забезпечують зв'язок контролера з зовнішніми пристроями. Драйвер керує зовнішніми пристроями і має виходи типу відкритий колектор з захистом від зворотного ЕРС що дає змогу напряду підключати електромагнітні реле до 500 мА.

При ввімкненні живлення контролер перевіряє працездатність GSM модулю та карти пам'яті. Якщо все в нормі то контролер зчитує з карти програмну роботу пристрою і з енергонезалежної пам'яті збережені налаштування та параметри. Після перевірки встановлює відповідні стани на виходах та зчитує показники на входах. Після цього переходить в режим очікування дзвінка.

При вхідному дзвінку на пристрій, GSM модуль надсилає команду на контролер який перевіряє номер телефону для запобігання керування сторонніми особами. При підтвердженні номеру телефону контролер подає команду відповісти на дзвінок і починає програвати з карти пам'яті голосове

привітання і меню. При цьому очікуючи на команди від DTMF декодера. Коли від абонента надходить двохчастотний сигнал, DTMF декодер декодує його і надсилає контролеру, який в залежності від програми записної на карту пам'яті переходить до іншого меню, називає зчитані параметри або виконує зміну стану виходів. Після зміни стану виходів контролер записує параметри в енергонезалежну пам'ять і називає новий стан для перевірки вірності введення. Після завершення дзвінка абонентом, контролер знову переходить в режим очікування дзвінка.

Для зручності та реалізації інтуїтивно зрозумілого налаштування, використовується спеціальне програмне забезпечення, що гарантує вірно та швидке налаштування. Апаратна частина повинна мати цифрові та аналогові входи для підключення дискретних та аналогових зовнішніх пристроїв.

Для зручного контролю та керування за допомогою мобільного телефона необхідне голосове меню, що дасть змогу швидко і легко дізнатися необхідні параметри та провести керуванням. Оскільки пристрій універсальний, то голосове меню буде також знаходитися на карті пам'яті і налаштовуватися за допомогою спеціального програмного забезпечення. Щоб пристрій набув широкого поширення в побуті потрібно зробити його легким в налаштуванні.

Програма повинна відповідати наступним вимогам:

- працювати на операційних системах Windows;
- мати інтуїтивно-зрозумілий інтерфейс;
- підтримувати 2 типи входів/виходів (аналогові та дискретні);
- мати можливість вибору теки для зберігання файлів для карти пам'яті;
- мати можливість створення багаторівневого голосового меню (більше 10 вкладень);
- мати три види голосових файлів (початковий, кінцевий, одиниці виміру).

Отже, одним з можливих варіантів вирішення поставленої задачі є розробка інформаційної технології створення інтерфейсу системи управління GSM-модулем для контролю та керування зовнішніми пристроями з голосовим меню, який дозволяє проводити віддалене керування та контроль і налаштовується за допомогою інтуїтивно зрозумілого програмного забезпечення.

Література:

1. Алексеев В.А. Особенности построения информационных систем из использованием ГИС-технологий [Текст] / В.А. Алексеев, В.В. Мостовий, В.С. Терещенко, Р.О. Машкін // Проблеми програмування. – 2008. – № 2,3
2. Система представлення інформації на рухомих об'єктах [Текст]: пат. 27895 України: МПК (2006) G06F 17/00 / Савчук О. Л., власник Мусієнко М. П., заявл. 26.03.2007, опубл. 26.11.2007, Бюл. №19.
3. Мусиенко М. П. Разработка навигационных программно-аппаратных GPS/GPRS комплексов на движущихся объектах [Текст] / М. П. Мусиенко, В. И. Томенко, О. Л. Савчук, М. П. Рудь // Вісник Черкаського державного технологічного університету. – 2007. – № 1. – С. 119-122.

СЕКЦІЯ 3. ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ

Овчаренко І.О.

студент

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕРСОНАЛУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Вивчення та оцінка рівня професійної культури персоналу підприємств потребують формування нових підходів до оцінки діяльності персоналу з його особистісними і діловими якостями, що впливають на ефективність роботи підприємства. Неможливо підвищити ефективність виробництва без орієнтації на особистість, знання, вміння, навички, професійний досвід, що входять в структуру професійної культури.

Багато вчених, філософів, психологів, культурологів присвятили свої роботи вивченню професійної культури. Для визначення сутності професійної культури необхідно виявити, що знаходиться за суспільним явищем. У нинішній час існує більше двохсот визначень культури, які суттєво відрізняються одне від одного.

Ще зі школи найбільш відомо визначення культури як сукупності створених людиною матеріальних і духовних цінностей. У повсякденній свідомості поняття «культура» багатозначне і сприймається як щось задане, нормативне, якийсь зразок, на який повинні спиратися члени суспільства для того, щоб домогтися суспільного визнання; ототожнюється з освіченістю, інтелігентністю людини; зв'язується з характеристикою місця і способу життя людини.

У науковій літературі існують різні підходи до трактування феномена культури. Культура як категорія науки є фундаментальним поняттям, що носять складний багатofункціональний характер, виконуючи в методології не одну, а безліч евристичних функцій [2, с. 144].

Енциклопедичне значення даного визначення представлено наступним чином: культура професійна – соціально-професійна якість суб'єкта праці. Культура професійна являє собою ступінь оволодіння працівниками досягнень науково-технічного та соціального прогресу і є особистісним аспектом культури праці. Основні елементи професійної культури – загальна середня, спеціальна середня та вища освіта, кваліфікація, професійний досвід [3, с. 243].

Тлумачний словник визначає професійну культуру як інтегративне поняття, що відображає досягнутий у трудовій діяльності рівень майстерності; означає творче ставлення до праці, здатність до прийняття рішень та їх оцінки одночасно з двох позицій – конкретно-технологічної та соціокультурної; формується на основі конструктивного об'єднання професійної та соціальної компетентності [4].

Поняття «професійна культура» не є простим механічним поєднанням понять «професіоналізм» і «культура». Це синтез, органічний сплав, що

створює нове суспільне явище, де відбувається зустріч високої майстерності із загальною культурою людини.

Професійна культура – це міра, якість діяльності людини у певній, строго обмеженій області її професії, в тому виді діяльності, де вона відчуває себе цілком комфортно, впевнено, вільно і розкуто. Її розуміють і визначають по-різному, залежно від дисциплінарного, тобто властивого даній науковій галузі, характеру та інтересу.

Дійсно, професійна культура формується, розвивається і вдосконалюється у професійній діяльності та поза її межами не може реалізуватися. За характером професійної культури можна в цілому судити і про саме суспільство, і про його численні складові: сфери, елементи, частини.

Формування професійної культури фахівців глибинно пов'язане з сучасною модернізацією економічних, соціальних та освітньо-інформаційних інститутів суспільства [1, с.43].

Під професійною культурою будемо розуміти певну сукупність матеріальних і духовних цінностей, що виробляються людьми відповідної професії. Вона включає специфічний спосіб організації їхньої діяльності, ставлення цих людей до своєї роботи і її результатів, а також їх ставлення до себе, один до одного, до інших людей і суспільства в цілому, зумовлені специфікою їх професійної діяльності. Важливий елемент професійної культури утворює також система специфічних норм, правил, цінностей та ідеалів, сповідуваних кращими представниками даної професійної групи, і притаманних їм характерних особистісних рис і якостей.

Підкреслимо, що в назві аналізованого поняття професійної культури на першому місці стоїть саме слово «професійна». Це означає, що без належного професіоналізму, без необхідного рівня професійної компетентності втрачають всякий сенс розмови про культуру фахівця. Навряд чи виявляться суспільно прийнятними фахівцями недостатньо компетентні хірург, пілот літака, машиніст електровоза або оператор ядерного енергоблоку, навіть якщо кожен з них має свій багатий внутрішній світ, бездоганно чесний і високоморальний. Адже ні знайомство з філософією, ні високі особисті моральні принципи і переконання не можуть компенсувати професійної неспроможності таких фахівців, применшити міру її потенційної небезпеки для людей, природи, та й для самих таких «фахівців». [5, с. 162].

Для успішного функціонування підприємства необхідно звернути увагу на ефективність праці персоналу. Керівники сучасного підприємства повинні розробляти ефективну стратегію і створювати умови для формування та підвищення рівня професійної культури, тому це необхідно для успішного розвитку підприємства і ефективної праці персоналу.

В оцінці ефективності праці важливу роль відіграє мотивація персоналу, але не менш важливим є виявлення факторів, що впливають на підвищення рівня професійної культури. Неможливо зробити ефективну роботу без таких людських чинників, як відповідальність, знання, вміння, компетентність, навички та досвід.

Сутністю професійної культури є система колективних базових уявлень, рівень цінностей, норм і правил поведінки.

Розвиток здібностей визначається завдяки спеціальній освіті та професійному досвіду.

Здібності виявляються з набуттям досвіду. У кваліфікації виражається розвиток і вдосконалення професійних навичок і знань працівників. Кваліфікація працівника є основою професійної культури і з'єднує елементи професійної культури.

Для виявлення сутності «професійної культури» основу складає дослідження структурних елементів.

Структурування професійної культури персоналу пов'язано з трактуванням психологічного і морального аспектів, що дозволяють вивчити економічне і системне уявлення.

Структурними елементами професійної культури є відповідальність і сумлінність, адже це головне в характеристиці професіоналізму. У структурі професійної культури виділяють індивідуально-особистісні (знання, вміння, навички) і професійно-кваліфікаційні (здібності, освіта, кваліфікація) елементи, які допоможуть в оцінці рівня професійної культури та визначенні впливу на ефективність діяльності персоналу.

Рівень розвитку структурних елементів професійної культури персоналу показує рівень його професійної культури [6, с 21].

Особистісними та професійними якостями, культурою виробництва, культурою праці визначається професійна культура працівника. На зростання виробництва впливають професійні знання та вміння, якість праці, дисципліна і моральні якості. Головним засобом підвищення ефективності виробництва є зростання культури виробництва. Культура праці відображає стан культури суспільства, і показує образ і якість життя фахівця [7, с. 128-130].

Для отримання високого рівня професійної культури персоналу необхідно виявити можливість ефективного управління та впливу на формування працівника як фахівця-професіонала. Тому проблема професійної культури персоналу розглядається в соціології управління, економіці та соціології праці.

Професійна культура дозволить усвідомити конкретному працівникові свою роль в трудовому колективі, значимість своєї праці і соціальну значимість.

Література:

1. Бюндюгова Т. А. Анализ развития трудового потенциала сотрудников современной организации: коллективная монография /Бюндюгова Т. А. [и др.] – Таганрог: Ступин А. Н., 2013. – 143 с.
2. Сильченко, Т. В. Профессиональная компетентность современного инженера: монография / Т. В. Сильченко. – Красноярск: Сиб. федер. ун-т, 2011. – 362 с.
3. Осипов Г.В. Российская социологическая энциклопедия / Г.В. Осипов. – М.: НОРМА-ИНФРА-М. 1998. – 672 с.
4. Кононенко Б. И. Большой толковый словарь по культурологии / Б. И. Кононенко. – М.: Вече 2000; АСТ, 2003. – 512 с.

5. Астахова В. И. Стратегия гуманизма (из опыта работы научно-учебного комплекса НТУ “ХПИ” – ХГУ “НУА”) : монография / В. И. Астахова [и др.] – Харьков: НУА, 2004. – 212 с.
6. Потуданская В.Ф. Эффективность труда и профессиональная культура: монография / В. Ф. Потуданская, А. В. Калекина. – Омск: ОмГТУ, 2009. – 197 с.
7. Калекина А.В. О влиянии уровня профессиональной культуры на эффективность труда персонала предприятий / А.В. Калекина //Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2007. №5. – С. 128-130.

Науковий журнал «ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ»

**ОСВІТА, ЕКОНОМІКА, УПРАВЛІННЯ, ПРАВО:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Збірник матеріалів студентської міжнародної науково-практичної конференції
30 листопада 2015 р.
м. Дніпропетровськ

Українською та російською мовами

Відповідальний за випуск С.І. Дробязко
Комп'ютерна верстка Р.А. Кулькін

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,6
Тираж 300 прим. Зам. № 11/2015

Видавець «ФОП Дробязко С.І.», 49107, м. Дніпропетровськ, а/с 5720.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДП №166-р від 19.11.2013 р.

ISBN 978-617-7214-10-5